

represented). Prepositional components introduce reported speech smoothly and gradually. Interpositional components are inserted into reported speech, attracting the reader's attention. Postpositional components are integrated into reported speech becoming its logical continuation which characterise the speech in general. Framing location occur in introducing components of direct and represented speech and have not been registered in indirect speech.

The position of introducing components is closely interrelated with its pragmatic, syntactic and semantic characteristics.

Key words: introducing components, reported speech, positional models.

Борецька Олександра

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЧОЛОВІЧОГО І ЖІНОЧОГО МОВЛЕННЯ У ДРАМАТИЧНИХ ТВОРАХ САМЮЕЛА БЕККЕТА

У статті аналізуються лінгвостилістичні особливості мовлення чоловічих і жіночих персонажів драматичних творів Самюела Беккета "Приходять і йдуть" і "Гра" у контексті теорії особистості Ю.М. Караулова.

Ключові слова: гендерні відмінності, теорія особистості, стилі мовлення.

Взаємозв'язок мовлення з гендером мовця є актуальною проблемою сучасної лінгвістики. Значним внеском у дослідження диференціації мовлення представників різних статей стали праці Дж. Коутс, Х. Котткоф, Дж. Холмс, К. Мілет, Д. Таннен, П. Фішмен та ін., теорія мовної особистості Ю.М. Караулова [1, с. 1; 2, с. 1; 4; 6; 13]. Гендерний аналіз, який був започаткований наприкінці ХХ століття британськими (М. Адлер, Р. Макаулей) та американськими (Д. Камерон, Р. Лакофф) лінгвістами, активно впроваджується й українськими лінгвістами (О.Л. Безсонова, О.І. Горошко, О.Л. Козачишина, Л.О. Ставицька, А.П. Мартинюк) [1, с. 1; 4; 6]. Проте лінгвостилістичні особливості гендерного мовлення є новою темою для дослідження.

У гендерному ракурсі особливо цікавою є проблема дослідження персонажного мовлення у драматичних творах, оскільки воно відображає стереотипи повсякденного спілкування і представляє об'єктивні характеристики гендерної маркованості персонажного мовлення.

Дослідження драматичних творів представників сучасного театру, а особливо ірландського драматурга-абсурдиста Самюела Беккета, є складною і далеко ще не вичерпаною проблемою. Гендерні особливості п'єс Беккета розглядалися переважно у контексті порівняльного літературознавства (Е. Хол, С. Бріензе, В. Салівен) [11; 13] і літературної критики драматургії театру абсурду (М. Еслін, Г. Зайлієс, Р. Кон, І. Дюшен, Т. Якимович та ін.) [3, с. 170-178; 5; 11; 14]. Для гендерної лінгвістики цінними є дослідження Мері Брайден, Лінди Бен-Звай, П'єра Кар'єра [10; 12]. Аналіз лінгвостилістичних особливостей мовлення чоловічих і жіночих персонажів драматичних творів Самюела Беккета у контексті теорії особистості Ю.М. Караулова є особливо цікавим тому, що п'єси цього автора характеризуються специфічним складом мови, нетрадиційними формами репрезентації персонажного мовлення, що є характерним для Беккета як для представника "театру абсурду".

Самюел Беккет у своїй творчості завжди зосереджувався на зображенні людини і проблем її буття. Екзистенціалістичний вплив, характерний для театру абсурду, очевидний у всіх його п'єсах, значною мірою визначає тематику п'єс, присвячених людській самотності й відчуженню. Хоча твори Самюела Беккета не відзначаються феміністичною тематикою, питання гендерних особливостей мовлення персонажів доцільно розглядати у контексті його п'єс, оскільки основні теми його творчості розкривають не лише глобальні питання людини в суспільстві, а й, в першу чергу, стосунки чоловіка і жінки.

Стилістичні особливості драматичних творів доцільно аналізувати у зв'язку з теорією мовної особистості, яка пояснює залежність мовних явищ від статі людини та її зв'язків із соціумом [2, с. 5]. Ю.М. Караулов розглядає особливості мовленнєвої діяльності у зв'язку з відмінностями когнітивного, комунікативного та емотивних стилів мовлення чоловіків та жінок. Основними рисами когнітивного стилю, згідно з цією теорією, є відмінності у мовній специфіці сприйняття інформації чоловіками та жінками, що проявляються у

глобальності інтересів чоловіків, спрямованості їх мовлення на проблеми життя і смерті, зосередженості на макросвіті, на відміну від жіночого мовлення, обмеженого інтересами найближчого оточення, тобто внутрішнього мікросвіту [2; 5]. Характерною рисою комунікативного стилю мовної особистості є переважання авторитарних тенденцій у мовленні чоловіків на протидію підтримуючому жіночому мовленню. Основними рисами емотивного стилю жіночого мовлення є більша емоційність порівняно з більш стриманим і логічним мовленням чоловіків [2, с. 5-7].

Для лінгвостилістичного аналізу гендерного мовлення персонажів розглянемо п'єси Самюела Беккета "Приходять і йдуть" ("Come and Go") і "Гра" ("Play"), оскільки в них представлені жіночі і чоловічі образи.

У п'єсі "Гра", написаній Самюелем Беккетом у 1963 році, автор зображає трьох персонажів – двох жінок і одного чоловіка, які уособлюють любовний трикутник – чоловіка, його дружину і коханку. Персонажі впродовж усієї вистави перебувають в глечиках, з яких виглядають лише їхні голови. Люди в глечиках асоціюються з прахом, який поміщають у глечики після смерті людини. За допомогою порівняння людей з прахом, автор хотів показати абсурдність їх життя і стосунків, що були між ними у минулому.

Проаналізувавши особливості персонажного мовлення на фонографічному рівні, можна виділити такі особливості їх гендерної маркованості:

1. Вживання у мовленні персонажа-чоловіка алітерації звука [p] у поєднанні з асонансом [i:] для підкреслення зосередженості людини похилого віку на глобальних проблемах життя. Алітерація та асонанс у цьому випадку асоціативно підкреслюють значимість для персонажа категорій життя (буття – "being") і смерті (спокою – "peace"): *Yes, peace, one assumed, all out, all the pain, all as if... never been, it will come – (Hiccup) – pardon, no sense in this, oh I know... none the less, one assumed, peace... I mean... not merely all over, but as if... never bee – [9]*

2. Стилістичне використання пунктуації (тире) для підкреслення домінування мовлення чоловіка та його небажання вислухати співрозмовницю, що проявляється у втручанні чоловіка у мовлення жінки:

W1: So he was mine again. All mine. I was happy again. I went about singing. The world –

M: At home all heart to heart, new leaf and bygones bygones [9].

3. Вживання засобів пунктуації для відтворення емоцій жінок, а саме:

а) нетерпіння при висловленні своєї думки:

M: Oh of course I know now –

W1: Is it that I do not tell the truth, is that it, that some day somehow I may tell the truth at last and then no more light at last, for the truth?[9]

б) бажання кожної із жінок-персонажів бути активнішою співрозмовницею чоловіка, що досягається втручанням у мовлення конкурентки:

W1: ... What he could have found in her when he had me –

W2: When he came again we had it out [9].

в) невпевненість у мовленні та внутрішнє хвилювання в присутності чоловіка:

W1: I can do nothing...for anybody... any more... thank God [9].

Наведені приклади свідчать про те, що мовлення чоловіка та жінки у п'єсі "Гра" характеризується відмінностями когнітивного, емотивного та комунікативного стилів, і це підкреслюється автором на фонетичному та графічному рівнях побудови драматичного твору. Особливостями чоловічого мовлення є лаконічність, домінування у бесіді над жінкою, виявлення інтересу до проблем буття. Характерним для жіночого стилю мовлення у досліджуваній п'єсі є емоційність, спроба привернути увагу чоловіка під час спілкування.

На лексико-семантичному рівні аналізу п'єси "Гра" ("Play") простежується вища емоційність мовлення персонажів-жінок, що виражається у вживанні ними епітетів ("*poor creature*", "*dear place*", "*poor thing*", "*sour kisses*"), порівнянь ("*She lived like a pig*", "*I felt like death*", "*like dragging a great roller, on a scorching day*") і негативно забарвленої лексики для інтенсифікації емоцій ("*hellish light*", "*slut*", "*bitch*") [9]. Лексико-семантичною особливістю чоловічого мовлення є стриманість, підсилена лаконізмом і простотою лексики. Отже, стилістичний аналіз п'єси "Гра" ("Play") свідчить про наявність диференціації когнітивного, емотивного та комунікативного стилів мовлення чоловіків і жінок, що доводить актуальність дослідженої проблеми гендерної маркованості мовлення.

П'єса "Приходять і йдуть" ("Come and Go"), опублікована Самюелем Беккетом у 1965 році, цікава з точки зору гендерного дослідження, оскільки це драматичний твір про жінок, написаний

автором-чоловіком, а тому доцільно аналізувати "Приходять і йдуть" як п'єсу, що репрезентує жіночий стиль мовлення у ракурсі сприйняття його чоловіком. Сюжет п'єси, на перший погляд, досить простий і позбавлений конотації. Три жінки невизначеного віку, які зустрілися через багато років, по черзі запитують одна одну, чи помітні зміни у зовнішності кожної з них. Проте за зумисно спрощеним сюжетом цієї п'єси можна помітити глибокий підтекст, що розкривається структурою твору та підсилюється вживанням стилістичних засобів. Усе це спрямовано на зображення внутрішнього світу жінок і їх сприйняття світу.

П'єса "Приходять і йдуть", є типовим "жіночим" драматичним твором, в якому особливо чітко окреслюються риси когнітивного стилю, притаманного жінкам. Когнітивність найбільш чітко проявляється на синтаксичному та семантичному рівнях твору. Зосередженість інтересів персонажів лише на тому, як час та хвороби змінили зовнішність кожної з них, виражається у вживанні повтору: *How do you find Flo? How do you think Ru is looking?* [8]

Щоб підкреслити зосередженість жінок на глобальній для них проблемі – втрата краси і молодості, Самуел Беккет використовує перифраз: *What do you think of Vi? How do you find Flo? How do you think Ru is looking?* [8]

Ці приклади свідчать про те, що драматург-чоловік, зображаючи персонажів-жінок, надає їх мовленню таких особливостей, як зосередженість на інтересах, відмінних від чоловічих, а також своєрідна зануреність у "жіночий" мікросвіт, що й підтверджує основні ознаки когнітивного жіночого мовлення.

Отже, лінгвостилістичний аналіз п'єс Самуела Беккета "Приходять і йдуть" ("Come and Go") і "Гра" ("Play") допомагає дослідити особливості чоловічого та жіночого мовлення у цих драматичних творах та окреслити основні ознаки відмінності когнітивного, комунікативного та емотивного стилів представників різної статі. Дослідження п'єс доводить, що гендерна репрезентація проявляється на фонографічному, лексико-семантичному та синтаксичному рівнях мови і відображає статеvu належність персонажів, а лінгвостилістичний аналіз п'єс свідчить про актуальність застосування теорії мовної особистості Ю. Караулова для дослідження особливостей репрезентації чоловічого і жіночого мовлення.

Література

1. Борисенко Н.Д. Гендерний аспект репрезентації персонажного мовлення в англійських драматичних творах кінця ХХ століття: Автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.02.04. – Київський національний лінгвістичний університет. – Київ, 2003. – 18 с.
2. Козачишина О.Л. Лінгвістичні прояви гендерних характеристик англійських художніх текстів (на матеріалі американської прози ХХ сторіччя): Автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.02.04. – Київський національний університет. – Київ, 2003. – 18 с.
3. Якимович Т. Монодрами пізнього Беккета // Всесвіт. – 1978. – № 10. – С. 170-178.
4. Гендер и язык /Московский гос. лингвистический ун-т; Лаборатория гендерных исследований. – М.: Языки славянской культуры, 2005. – 624 с.
5. Театр парадокса / Сост. И. Дюшен. – М.: Изд-во "Искусство", 1991. – 245 с.
6. Горошко Е.И. Языковое сознание: гендерная парадигма: Монография. – М. – Харьков: Издательский Дом "ИНЖЭК", 2003. – 440 с.
7. Караулов Ю.М. Русский язык и языковая личность. – М., 2002. – 263 с.
8. Beckett Samuel. Come and Go. – Available: <http://www.SamuelBeckett.net>
9. Beckett Samuel. Play. – Available: <http://www.SamuelBeckett.net>
10. Ben-Zvi Linda. Women in Beckett: Performance and Critical Perspectives. Available: <http://books.google.com/books>
11. Anne Marie Drew. Past Crimson, Past Woe: The Shakespeare-Beckett Connection // Studies in Modern Drama. – New York and London, Garland Publishing, Inc. – Vol. 4. – 1993. – 171 p.
12. Julien F. Carriere. Samuel Beckett and Bilingualism. Available: http://etd.lsu.edu/docs/available/etd-07282005-174600/unrestricted/Carriere_dis.pdf
13. Virginia P. Clark, Paul A. Escholz, Alfred F. Rosa. Language. Readings in Language and Culture. – St. Martin's Publishing House. – Boston/New York, 1998 – 788 p.
14. Uchman Jadwiga. The Problem of Time in the Plays of Samuel Beckett: Academic dissertation: 10.02.04. – Lodz, 1987. – 139 p.

Boretska Oleksandra. Linguostylistic Peculiarities of Representation of Male and Female Speech in the Plays of Samuel Beckett. The article deals with gender differences in communication which are analysed on the basis of the theory of personality of the linguist Yu. Karaulov. Cognitive, emotive and communicative styles of speech are investigated with the help of linguostylistic analysis in

the plays "Come and Go" and "Play" by Samuel Beckett. Particular attention is paid to gender peculiarities of the personages' speech.

Key words: gender differences, theory of personality, styles of speech.

Будій Зіновія

МІФ І МЕТАФОРА У РОМАНІ ГЕРМАНА МЕЛВІЛЛА "МОБІ ДІК, АБО БІЛИЙ КИТ"

У статті розглядається роль метафори у художньому творі, за допомогою якої автор створює міфічне полотно шляхом уявного перенесення внутрішнього досвіду, знань з однієї сфери діяльності на іншу.

Ключові слова: міф, метафора, Біблія, філософія, внутрішній досвід людини, людська думка.

Мовознавці, які досліджують мову і мовлення в межах когнітивної лінгвістики вважають, що "людська думка, в основному, складається з такої образної структури як метафора" [8, с. 188], що підтверджується існуванням міфів у культурах усіх народів.

Міф відображає здатність метафори поєднати відоме з невідомим, явища зовнішнього світу з внутрішнім досвідом людини, тобто історію пошуку істини в умовах внутрішньої боротьби порядку з хаосом.

Володіючи рідкісним мистецьким талантом і унікальною історико-культурною ерудицією, Герман Мелвілл відобразив у своїх творах пафос наполегливого та невтомного пошуку правди, найдорожчих людських цінностей, ясність моральних норм. У романах та новелах письменника прослідковуємо традиції глибинно філософського, морально максималістського осмислення дійсності та перспектив її розвитку. Як зазначає Дж. Порте, Н. Готорн цінував невтомне прагнення Мелвілла досягнути закони світотворення та життя [10, с. 193].

У романі "Мобі Дік", як стверджує Ф. Маттісен, важливими є цілі, на яких акцентує увагу письменник, – це віра в американську демократію, страх через відсутність у ній людського тепла, вміння зрозуміти горе і нужду простих людей, глибина співчуття мужній